

Дев'ятнадцята Міжнародна олімпіада з лінгвістики

Каслтаун (Острів Мен), 25–29 липня 2022 року

Задачі для індивідуального змагання

Правила оформлення розв'язків задач

Не переписуйте задач. Розв'язуйте кожну задачу на окремому аркуші (чи аркушах). На кожному аркуші потрібно записати номер задачі та своє прізвище. Тільки в такому випадку можна гарантувати точне оцінювання Вашої роботи.

Якщо в умові задачі не вказано інше, опишіть закономірності та правила, які Ви помітили в даних. Інакше Ваш розв'язок не отримає повної кількості балів.

Задача № 1 (20 балів). Подано форми убихського дієслова 'давати' та їхні українські переклади:

1.	wəš'tʷən	—	<i>ми даємо тебе йому</i>
2.	sawtʷən	—	<i>ти даєш мене їм</i>
3.	awəstʷən	—	<i>я даю їх тобі</i>
4.	wəsənətʷən	—	<i>вони дають тебе мені</i>
5.	šʷastʷən	—	<i>я даю вас йому</i>
6.	š'antʷən	—	<i>він дає нас їм</i>
7.	awəš'tʷən	—	<i>ми даємо його тобі</i>
8.	səšʷəntʷən	—	<i>він дає мене вам</i>
9.	ašʷastʷən	—	<i>я даю його вам</i>

(a) Останню з цих дев'яти форм можна перекласти українською мовою двома способами. Наведіть її інший переклад.

(b) Перекладіть українською мовою:

10. **aš'əntʷən**
11. **səšʷtʷən**
12. **š'əwənətʷən**

(c) Перекладіть убихською мовою:

13. *вони дають вас мені*
14. *ви даєте його мені*
15. *ти даєш нас йому*
16. *ми даємо тебе їм*
17. *він дає їх нам*

△ Убихська мова належить до абхазо-адизької родини мов. До 1864 р. нею говорили кілька десятків тисяч осіб в районі сучасного м. Сочі. У 1992 р. у Туреччині помер Тефвік Есенч, якого вважають останньою людиною, що вільно володіла убихською мовою.

ə — голосний звук; š', šʷ, tʷ — приголосні звуки.

—Петро Аркадьєв

Задача № 2 (20 балів). Подано слова алабамською мовою та їхні українські переклади у випадковому порядку:

1. achánnàaka	8. atanayli	15. kawàłłi	22. łómbafka
2. achanni	9. atánnayka	16. łilka	23. łombi
3. ahamatli	10. atanni	17. łipka	24. łòomka
4. ahámmatka	11. bàalka	18. łilaffi	25. sibapli
5. apòotka	12. balàali	19. łipli	26. simbi
6. apotòoli	13. balli	20. łippiika	
7. apóttòoka	14. incháffaaka	21. łobaffi	

A. він ламає його надвое	N. він притуляє їх до чогось
B. він кладе їх	O. він робить дірки
C. він загортає їх	P. він робить дірку
D. він ставить його поруч з чимсь	Q. він перекинутий догори ногами
E. він перекидає їх догори ногами	R. він розкидає це, він розкидає їх
F. він роздертий у кількох місцях, вони роздерті	S. вони (є) поруч з чимсь
G. воно притулене до чогось	T. він роздирає його надвое
H. вони перекинуті догори ногами	U. він має одне
I. він (є) поруч з чимсь	V. він кладе його
J. у ньому є дірки, у них є дірки	W. у ньому є дірка
K. він загорнутий	X. він зрізає кору
L. вони лежать, вони покладені	Y. він зрізає смужку
M. він розкиданий, вони розкидані	Z. він загортає його

(a) Визначте відповідники.

(b) Перекладіть українською мовою:

27. **bállàaka**
28. **inchafàali**
29. **kawwi**

Одне з цих слів має два можливі переклади. Наведіть обидва.

(c) Перекладіть алабамською мовою:

30. він роздирає його в кількох місцях
31. він роздертий надвое
32. він перекидає його догори ногами
33. він притуляє його до чогось

(d) Одне зі слів мовою алабама з відповідей на (c) можна перекласти українською мовою інакше. Яке і як?

△ Алабамська мова належить до мускозької родини мов. Нею говорять близько 360 осіб в резервації Алабама-Коасаті в штаті США Техас.

ch = ч. **ł** — глухий л. Подвоєна літера позначає довгий звук. Знак ' позначає високий тон. Знак ` позначає спадний тон.

—Іван Держанський

Задача № 3 (20 балів). Подано речення мовою ню та їхні українські переклади:

1. †oo ɲ i ɲ	— Чи бачить чоловік мене?
2. g a !aukea ɲ ɲ ɲ	— Чи боїшся ти мене?
3. suu xae a †ʔii ɲ a	— Про кого ти думаєш?
4. u ãu ke u qhõʔo	— Ваш брат не танцює.
5. janasa xae †qheeke	— Чи це злодій співає?
6. ɲ ɲ si sʔisen ɲ !haeke	— Чи працюватиму я завтра?
7. †hun ke !aukea ɲ g i	— Собака боїться нас.
8. na u †ʔii ɲ g a xɑŋki	— Я не думаю про твою матір.
9. g i aŋki si qhõʔo ɲ g!ari	— Чи танцюватиме наш батько в Апінгтоні?
10. kiʒa xae †oo sʔisen ɲ a	— Де працює чоловік?
11. g a ɲ i i a ɲ ɲ	— Чи бачиш ти свій дім?
12. ɲ ɲ xae a !ʔai	— Чи це мене ти кличеш?
13. u kee eeki †ʔii ɲ a	— Саме про вас думає жінка.
14. a xɑŋki ke kacuuʔi ɲ g a ts'aaʔa ɲ	— Твоя мати питає, чи любиш ти мене.
15. kama ʒa xae ɲ si ɲ i i u ɲ a	— Коли я вас побачу?
16. ɲ !uu ke kacuuʔi ɲ ɲ ɲ si †qheeke ɲ !haeke	— Мій дідусь питає, чи співатиму я завтра.

(a) Перекладіть українською мовою:

17. na kacuuʔi ɲ g|u xae ɲ !uu !ʔai
18. na ||u si sʔisen ɲ g!ari
19. |eeki ke !aukea ɲ ɲ|ɲ †hun
20. ɲ kee si !ʔai a
21. suu xae u ɲ|i
22. suu xae ts'aaʔa ɲ

(b) Перекладіть мовою ню:

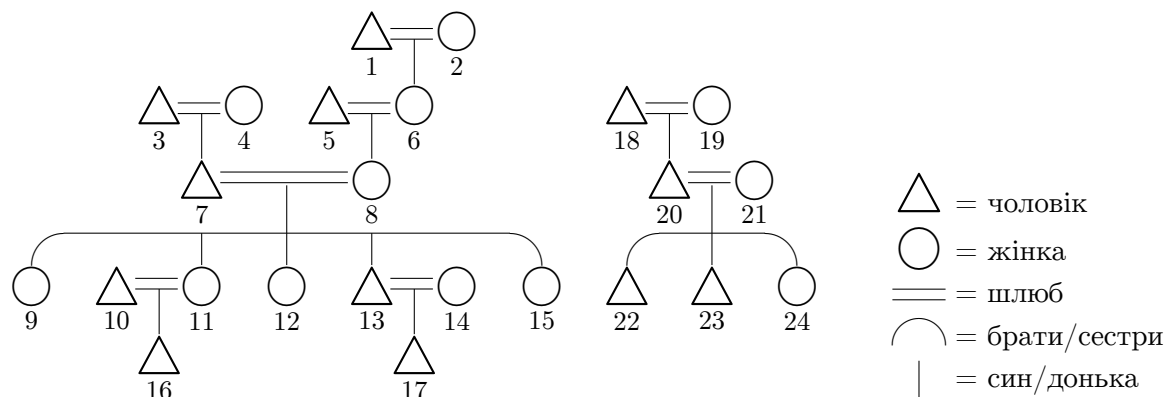
23. Наша мати не кликатиме твого брата.
24. Саме тебе боїться мій собака.
25. Де ви співатимете?
26. Я питаю, чи це про нашого дідуса ти думаєш.
27. Хто танцюватиме завтра?
28. Чи бачите ви нас?

△ Мова ню (або ннг) належить до мовної родини туу. Нею говорять у місті Апінгтон (g!ari) та його околицях у Північно-Капській провінції Південної Африки. Станом на 2021 р. у неї залишилася тільки одна носійка.

ã, ʔi i õʔo — голосні звуки. ʒ, ɲ, ts' i ʔ — приголосні звуки. |, !, ||, † та сполучення g|, g!, ɲ|, ɲ||, !h, ||h, †h, |qh, †qh, !ʔ i †ʔ позначають клацаючі приголосні (зокрема, ɲ| i ɲ|| — носові клацаючі приголосні).

—Імар Макнайт, Сем'юел Амед

Задача № 4 (20 балів). Подано генеалогічні дерева двох сімей, що говорять мовою арабана. У цих генеалогічних деревах брати та сестри впорядковані зліва направо від старших до молодших:

А ось висловлювання 22 із цих людей, де вони описують свою спорідненість з деякими членами їхніх сімей:

<p>A: “D anthunha wardu.
 F anthunha (i).”</p> <p>B: “C anthunha nhuthi.
 D anthunha apityi.
 E anthunha nhuthi.
 G anthunha lhuka.”</p> <p>C: “B anthunha kupaka.
 D anthunha apityi.
 E anthunha kupaka.
 G anthunha lhuka.”</p> <p>D: “A anthunha lhuka.
 B anthunha piyaka.
 E anthunha (ii).
 G anthunha nhupa.”</p> <p>E: “B anthunha kupaka.
 C anthunha nhuthi.
 G anthunha lhuka.”</p> <p>F: “A anthunha nhupa.”</p> <p>G: “C anthunha wardu.
 E anthunha wardu.”</p> | <p>H: “N anthunha piyaka.
 O anthunha (iii).
 W anthunha (iv).”</p> <p>I: “V anthunha piyaka.”</p> <p>J: “H anthunha apityi.
 L anthunha (v).”</p> <p>K: “P anthunha (vi).”</p> <p>L: “K anthunha piyaka.
 U anthunha kaku.
 V anthunha kadnhini.
 W anthunha kadnhini.”</p> <p>M: “K anthunha wardu.
 L anthunha nhupa.”</p> <p>O: “H anthunha wardu.
 T anthunha amanyi.
 W anthunha nhupa.”</p> <p>P: “H anthunha nhupa.
 I anthunha (vii).
 V anthunha lhuka.”</p> <p>R: “H anthunha thanti.”</p> | <p>S: “J anthunha thanti.
 L anthunha thanti.
 V anthunha nhupa.”</p> <p>T: “J anthunha kaku.
 L anthunha nhuthi.
 N anthunha kaku.
 S anthunha thanti.”</p> <p>U: “J anthunha kupaka.
 R anthunha (viii).
 V anthunha kadnhini.”</p> <p>V: “N anthunha kadnhini.
 P anthunha wardu.
 Q anthunha (ix).
 T anthunha kadnhini.”</p> <p>W: “N anthunha kadnhini.”</p> <p>X: “U anthunha nhupa.”</p> |
|---|--|--|

- (a) Визначте правильні відповідності між членами сімей **A–X** та позиціями (1–24) у генеалогічних деревах.
- (b) Заповніть прогалини (i–ix).

△ Мова арабана належить до пама-нюнгської родини мов. Нею говорять близько 15 осіб у штаті Південна Австралія.

Для зручності в цьому завданні кожна людина позначена однією літерою, але ось приклади імен мовою арабана: **Wanga-mirri** ‘багато ранків’, **Palku-nguyu-thangkayiwanha** ‘одне пасмо хмар, яке тимчасово сідає’ і **Kutha-kiRanangkarda** ‘вода, яка тече вічно’.

dnh, lh, ng, nh, ny, R, rd, rr, th, ty, w i y — приголосні звуки.

—Том Маккой

Задача № 5 (20 балів). Прачамська мова — імовірний спільний предок усіх мов чамської групи австронезійської родини. Вона була реконструйована лінгвістами шляхом порівняння багатьох її сучасних нащадків, з-поміж яких фанрангська чамська та мова цат.

Подано слова прачамською, фанранзькою чамською та мовою цат, а також їхні значення:

прачамська	фанрангська чамська	цат	значення
*ʔika:n	ikan	ka:n ³³	риба
*dikiʔ	takiʔ	kiʔ ⁴²	мало
*dilah	talàh	la ⁵⁵	язик
*jala:n	calàn	la:n ¹¹	дорога
*lima	limi	ma ³³	5
*lanah	linih	na ⁵⁵	гній
*dua lapan	tàlipan	pa:nʔ ⁴²	8
*laba:t	lipàʔ	pha:ʔ ⁴²	ходити
*bara	pirà	phia ¹¹	плече
*bahrow	piròw	phiə ¹¹	новий
*bulow	pilòw	phiə ¹¹	волосся на тілі
*paley	paley	piai ³³	село
*masam	mitham	sa:nʔ ⁴²	оцет
*basah	pathah	sa ⁵⁵	мокрый
*bəsey	pathey	sai ¹¹	залізо
*mata	mita	ta ³³	око
*rata:k	rataʔ	ta:ʔ ²⁴	боби
*hatay	hatay	ta:iʔ ⁴²	печінка
*paday	patày	tha:iʔ ⁴²	необроблений рис
*padam	patàm	tha:nʔ ⁴²	гасити
*ʔiduŋ	itùŋ	thuŋ ¹¹	ніс
*batuk	patuʔ	tuʔ ⁴²	кашляти
*maray	míray	za:iʔ ⁴²	приходить
*ʔurat	uraʔ	zaʔ ²⁴	сухожилля
*rək	rəʔ	zəʔ ²⁴	трава
*bala	pilà	[див. (а)]	овдовілий

- (а) У сучасній мові цат немає жодного нащадка прачамського слова ***bala**. Якби це слово збереглося, який воно мало б вигляд?

(b) Заповніть прогалини (1–18). Затінені комірки заповнювати не потрібно.

прачамська	фанрангська чамська	цат	значення
* <i>kulit</i>	<i>kaliʔ</i>(1)	<i>шкіра</i>
* <i>hitam</i>	<i>hatam</i>(2)	<i>чорний</i>
* <i>bubah</i>	<i>pa:pəh</i>(3)	<i>рот</i>
* <i>ʔikat</i>(4)(5)	<i>зв'язувати</i>
* <i>dəpa</i>(6)(7)	<i>маховий сажень</i>
* <i>matay</i>(8)(9)	<i>вмирати</i>
* <i>dalam</i>(10)(11)	<i>всередині</i>
* <i>labuh</i>(12)(13)	<i>падати</i>
* <i>bula:n</i>(14)(15)	<i>місяць</i>
	<i>pala</i>(16)	<i>садити</i>
	<i>ta:pəh</i>(17)	<i>викупувати</i>
	<i>tatà</i>(18)	<i>груди</i>

△ Фанрангською чамською мовою (або східною чамською) говорять близько 73 000 осіб у південно-центральному В'єтнамі. Мовою цат говорять близько 4 500 осіб у місті Санья китайської провінції Хайнань.

Усі слова прачамською мовою позначені зірочкою (*), яка означає, що слово реконструйоване, а не засвідчене.

ph = придиховий *p*; **th** = придиховий *t*. **c** ≈ *ц* в *цього*. **j** ≈ *дз* в *дзьоб*. **ñ** = *нь* у слові *лань*. **ng** (фанрангська чамська) = **ŋ** (цат) = *ng* в англійському *hang*. **y** = *й*. **ʔ** — приголосний звук (т. зв. гортанна змичка). **i** ≈ укр. *y* без округлення губ. **a** = *a* в англійському *cot*.

Знак **:** позначає довготу голосного. Знак **`** позначає низький тон (фанрангська чамська). Знаки **55**, **42**, **33**, **24** і **11** позначають відповідно високий, спадний, середній, висхідний та низький тони (цат).

Знання якоїсь австронезійської мови, яка не належить до чамської групи, не є істотним для розв'язання задачі.

—Пань Тунле

Редактори: Сем'юел Амед (відп. ред.), Мілена Венева, Елісія Ворнер, Дмитро Герасимов, Давід Гультман, Станіслав Гуревич, Шінджіні Ёгош, Іван Держанський (техн. ред.), Х'ю Доббс, Кім Мінгю, Бруну Л'Асторіна, Імар Макнайт, Андрій Нікулін, Пань Тунле, Олексій Пегушев, Ян Петр, Пшемислав Подлесний, Олександр Піперські, Марія Рубінштейн, Даніель Руцький, Габрієла Хладнік.

Український текст: Олена Сірук.

Успіхів!